https://doi.org/10.34142/23129387.2026.74.03
УДК 159.9.072
ORCID 0000-0001-8529-7269
ORCID 0009-0000-3261-1816
ORCID 0000-0002-9284-3421

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АВТЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВИМУШЕНОЇ ЕМІГРАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ МІСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Ольга Зайцева[1ABC] Кристина Піскова[2A], Андрій Л. Семенов[3C]

1 - доктор філософії, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
E-mail: zaytseva1005@gmail.com
2 - здобувачка вищої освіти кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
E-mail: kristina538535@gmail.com
3 – аспірант кафедри психології, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна,
E-mail: a.l.semenov2023@gmail.com

Авторський внесок: A – дизайн дослідження; B – збір даних; C – підготовка рукопису.

У статті здійснено теоретико-психологічний аналіз феномену автентичності особистості крізь призму екзистенційних викликів, зумовлених досвідом вимушеної еміграції. Актуальність дослідження зумовлена масовим переміщенням українського населення внаслідок повномасштабної війни, що призвело до дестабілізації звичних життєвих світів та гострої потреби в пошуку нових внутрішніх опор.

Метою статті є комплексне теоретичне дослідження впливу еміграційних процесів на трансформацію автентичності особистості, а також обґрунтування ролі міської ідентичності як

базового ресурсу збереження психологічної цілісності індивіда в умовах екзистенційної кризи.

У межах вивчення теми було застосовано системно-структурний підхід та компаративний аналіз наукових джерел (праць А. Маслоу, В. Франкла, Дж. Бюдженталя та сучасних українських дослідників). Виявлено, що автентичність в еміграції розвивається етапами: від прийняття онтологічної обмеженості до мобілізації внутрішніх ресурсів та здійснення свідомого вибору на користь самоактуалізації.

Особлива увага приділена концепту міської ідентичності. Обґрунтовано, що для вимушеного емігранта рідне місто виступає не лише географічною локацією, а «когнітивним якорем», який забезпечує континуальність власного «Я». Доведено, що розрив із територіальними детермінантами ідентичності провокує стан «просторового відчуження» та «непритульності», що безпосередньо загрожує автентичності особистості. У роботі показано, що успішна адаптація та збереження вірності собі залежать від здатності особистості трансформувати емоційний зв'язок із містом у внутрішній ресурс стійкості.

Зроблено висновок, що автентична особистість в умовах міграції здатна витримувати стан екзистенційного вакууму завдяки опорі на інтегрований досвід минулої ідентичності. Наукова новизна роботи полягає в уточненні взаємозв'язку між рівнем міської ідентичності та динамікою формування автентичних життєвих стратегій у кризовий період.

Ключові слова: *автентичність, вимушена еміграція, міська ідентичність, криза, внутрішні ресурси, психологічні зміни, відповідальність, ціннісні орієнтири, адаптація, екзистенційна невизначеність, організація наукових досліджень.*

Methodological aspects of researching psychological authenticity of personality in the conditions of forced emigration and transformation of urban identity

Olha Zaitseva[1BCA] , Kristina Piskova[2A] , Andrii Semenov[3C],

1 - Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management of the Municipal Institution "Kharkiv

Humanitarian and Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council
E-mail: zaytseva1005@gmail.com
2 - Student at the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management of the Municipal Institution "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council
E-mail: kristina538535@gmail.com
3 – graduate student of the Department of Psychology, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine, E-mail: a.l.semenov2023@gmail.com

Relevance of the study. The article provides a theoretical and psychological analysis of the phenomenon of personal authenticity through the prism of existential challenges caused by the experience of forced emigration. The relevance of the study is driven by the massive displacement of the Ukrainian population due to the full-scale war, which has led to the destabilization of habitual life worlds and an urgent need to find new internal pillars.

The Aim of the article is a comprehensive theoretical study of the impact of migration processes on the transformation of personal authenticity, as well as the substantiation of the role of urban identity as a fundamental resource for maintaining the psychological integrity of an individual in the conditions of an existential crisis.

Within the framework of the study, a systemic-structural approach and a comparative analysis of scientific sources (works of A. Maslow, V. Frankl, J. Bugental, and contemporary Ukrainian researchers) were applied. It was revealed that authenticity in emigration develops in stages: from the acceptance of ontological limitations to the mobilization of internal resources and making a conscious choice in favor of self-actualization.

Particular attention is paid to the concept of urban identity. It is substantiated that for a forced emigrant, the native city acts not only as a geographical location but as a "cognitive anchor" that ensures the continuity of the self. It is proved that the rupture with the territorial determinants of identity provokes a state of "spatial alienation" and "homelessness," which directly threatens personal authenticity. The study shows that successful adaptation and remaining true to oneself depend on

the individual's ability to transform the emotional connection with the city into an internal resource of resilience.

It is concluded that an authentic personality in migration conditions is capable of withstanding a state of existential vacuum by relying on the integrated experience of past identity. The scientific novelty of the work lies in clarifying the relationship between the level of urban identity and the dynamics of forming authentic life strategies during a crisis period.

Keywords: *authenticity, forced emigration, urban identity, crisis, internal resources, psychological changes, responsibility, value orientations, adaptation, existential uncertainty, organization of scientific research.*

Вступ. З розвитком соціуму та посиленням суворості соціальних норм, фокус уваги багатьох людей, керованих базовими потребами в безпеці та прийнятті, зсунувся на виживання, а не на здорове та повноцінне психічне життя. Соціальне маскування, копіювання поведінки, стратегії смирення, а також пригнічена агресія, депресивні й тривожні стани стали типовими психічними реакціями на ці зміни. Хоча такі адаптаційні стратегії можуть тимчасово забезпечити виживання, вони суперечать глибинній людській природі, яка прагне до самореалізації, творчості, пізнання нового, автономності та свободи мислення. Втрачений зв'язок із цими потребами прямо впливає на рівень психологічного благополуччя, знижуючи здатність особистості відчувати себе життєво активною.

Віддалення людини від самої себе викликає не лише особистісну дезорієнтацію, але й загальну втрату сенсів. Саме тому ця тема є актуальною на сьогоднішній день. З початком повномасштабної війни в Україні 24 лютого 2022 року та подальшою вимушеною еміграцією потреба в автентичності проявилася ще виразніше. Збереження внутрішніх ресурсів, вимушена самотність, втрата зовнішньої ідентичності, зміна культури та мови, а також зростання екзистенційної напруги стосовно питань про життя і смерть — усі ці фактори парадоксально активували пошук істинного «Я» як внутрішньої опори та джерела життєвої енергії.

У цьому контексті особливої ваги набуває трансформація міської ідентичності як зовнішнього каркаса автентичності. Для емігранта розрив із рідним містом означає не лише зміну локації, а й втрату ціннісно-смислового простору, який роками підкріплював самоусвідомлення особистості. Коли звичне міське середовище стає недосяжним, людина гостро відчуває кризу ідентичності, що змушує її шукати нові шляхи збереження внутрішньої цілісності та автентичності у відриві від територіальних «якорів» минулого досвіду.

Аналіз останніх публікацій свідчить про те, що проблема автентичності залишається в центрі уваги як класичної, так і сучасної психології. Фундаментальні аспекти вірності собі та самоактуалізації особистості закладені у працях А. Маслоу, який розглядав автентичність як найвищу форму психічного здоров'я, та Е. Фромма, який акцентував на важливості подолання відчуження для збереження істинного «Я» (Maslow, 1987; Фромм, 2010). У контексті екзистенційної кризи, що супроводжує еміграцію, особливого значення набувають ідеї В. Франкла щодо пошуку сенсу як головної умови виживання та збереження внутрішньої цілісності в екстремальних обставинах (Франкл, 2016).

Сучасний етап наукового пошуку спрямований на вивчення детермінант автентичності в умовах соціальної нестабільності. Зокрема, О. Зайцева обґрунтовує, що міська ідентичність виступає базовим чинником емоційної стабільності, де зв’язок із рідним містом стає внутрішнім ресурсом, який допомагає особистості зберігати автентичність під час війни (Зайцева, 2024). Дослідження О. Блинової зосереджені на психології міграції, де авторка розкриває механізми адаптації та трансформації ідентичності українців у новому соціокультурному просторі (Блинова 2016). Питання екзистенційної напруги та психологічного благополуччя емігрантів ґрунтовно аналізуються у роботах Л. Дідковської та А. Дідковського, які розглядають вимушений переїзд як тригер для переосмислення життєвих цінностей (Дідковська, Дідковський, 2023). Крім того, методологічні підходи до вивчення ідентичності через призму просторових «якорів»

досліджували К. Кудрявцев та К. Фоменко, що дозволяє глибше зрозуміти психосемантику образу міста у свідомості особистості (Кудрявцев, Фоменко, 2019).

Метою статті є комплексне психологічне дослідження зв'язку між кризою міської ідентичності та збереженням автентичності особистості в умовах еміграції, а також виявлення внутрішніх ресурсів подолання екзистенційної дезорієнтації.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети було застосовано комплекс загальнонаукових методів теоретичного рівня:

- *аналіз та синтез,* для розчленування феномену автентичності на складові елементи та їх подальшого об'єднання у цілісну систему в контексті еміграційних процесів;

- *порівняння та класифікація*, для зіставлення існуючих підходів (екзистенційних, гуманістичних) до розуміння ідентичності особистості;

- *індукція та дедукція*, для формування теоретичних узагальнень на основі вивчення окремих випадків психологічної адаптації емігрантів.

Даний методологічний апарат дозволив забезпечити об'єктивність та валідність теоретичних висновків

Результати дослідження

Здатність жити у відповідності до свого справжнього «Я» з мінімальним впливом зовнішніх очікувань прийнято вважати основним змістом такого психологічного конструкту як автентичність особистості. При цьому фактор суспільної думки не ігнорується, навпаки автентичність включає оцінку ступеня відповідності між «особистим Я» та соціумом. «Справжнє Я» в даному контексті визначається як психологічне утворення з набором глибинних переживань, цінностей, установок та потреб, які формулюють суб'єктивне уявлення людини про себе і є внутрішнім орієнтиром у прийнятті рішень та поведінці.

У сучасній психології, автентичність розглядається як багатофакторне явище, яке складається з таких факторів як: усвідомлення, об'єктивність, поведінка та реляційна орієнтація. Усвідомлення визначається як розуміння людиною власних переживань та її динаміки на проміжку від минулого до

сьогодення. Об'єктивність - це здатність людини самостійно характеризувати себе, не спираючись на сприйняття інших людей. Поведінковий компонент передбачає орієнтацію на власні цінності та ідеали. Реляційна орієнтація - це здатність бути відкритим та чесним у стосунках, зберігаючи при цьому власну ідентичність

Доречним є відмітити підхід К. Роджерса, який розглядав автентичність через поняття конгруентності - узгодженості між тим що відбувається на соматичному рівні у свідомості і що виражається людям. Конгруентна особистість, за Роджерсом, не лише глибоко усвідомлює свої переживання, а й здатна відкрито їх виражати у спілкуванні з іншими. Втрата конгруентності, натомість, веде до внутрішнього конфлікту, оскільки людина починає жити не згідно з власними відчуттями, а відповідно до очікувань оточення (Rogers, 1980).

У межах екзистенційно-гуманістичного підходу А. Вуд виділяє кілька умов, за яких можливе автентичне самовираження. Основною умовою він вважав відкритість внутрішньому та зовнішньому досвіду. Головним пунктом в досягненні цього є переживання себе через світ. Тобто це здатність реагувати на себе та зовнішній світ без засуджень, а активно і відкрито. Другою - довіра до власних почуттів і думок, які людина оцінює як єдино для себе вірними. Третьою - здатність приймати рішення та діяти попри можливі внутрішні сумніви та зовнішні рамки. Четвертою - здатність до дії , коли її правильність ще не є очевидною (Wood, 2008).

За концепціями гуманістичного напрямку, людина реалізує своє справжнє «Я» через повне усвідомлення теперішнього, вибір поведінки у даній конкретній ситуації і прийнятті відповідальності за свій вибір. Присутність в моменті, яка передбачає усвідомлення емоцій, думок та тілесних відчуттів дозволяє діяти відповідно до внутрішньої правди особистості. За А. Маслоу, автентичні дії проявляються тоді, коли людина прагне реалізувати свій потенціал і досягти самореалізації, не підпорядковуючись стереотипним наборам звичок або чужим вимогам. Вибір і відповідальність стають невід'ємними складовими цього процесу. Особистість

усвідомлює наслідки своїх дій і приймає їх, що формує основу для особистісного зростання (Maslow, 1987).

Важливим аспектом збереження автентичності є міська ідентичність особистості. Рідне місто виступає не просто географічною локацією, а ціннісно-смисловим простором, що підкріплює самоусвідомлення людини. Вимушена еміграція спричиняє розрив із цим простором, що може призвести до кризи автентичності: втрачаючи територіальні «якорі» своєї ідентичності, людина змушена заново конструювати своє «Я» у відриві від звичного міського середовища.

Важливим аспектом збереження автентичності є міська ідентичність особистості. Рідне місто виступає не просто географічною локацією, а ціннісно-смисловим простором, що підкріплює самоусвідомлення людини. Як зазначав М. Лаллі, міська ідентичність забезпечує відчуття спадкоємності власного «Я» через емоційну прив’язаність до місця (Lalli, 1992). У цьому контексті О. Зайцева обґрунтовує, що усталена міська ідентичність виступає базовим чинником емоційної стабільності особистості: саме зв'язок із рідним містом стає тим внутрішнім ресурсом, який дозволяє людині залишатися вірною собі (зберігати автентичність) навіть у кризових ситуаціях (Зайцева, 2025).

Вимушена еміграція спричиняє розрив із цим простором, що, згідно з концепцією Х. Прошанського, може призвести до глибокої кризи ідентичності, оскільки фізичне середовище є невід’ємною частиною соціалізації (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983). Втрачаючи територіальні "якорі", людина змушена заново конструювати своє «Я» у відриві від звичного міського середовища. Сучасні дослідження підтверджують, що за умов еміграції міська ідентичність часто трансформується у стан «просторового відчуження», де образ рідного міста стає «непритульним», що безпосередньо загрожує психологічній автентичності, змушуючи індивіда шукати нові екзистенційні опори в чужому середовищі.

Погляди Дж. Бюдженталя значною мірою ґрунтуються на екзистенціальній філософії М. Хайдеггера, який трактував автентичність як здатність людини бути в процесі проживання

власного житті, приймаючи обмеженість буття та невідворотність смерті. Центральним моментом його концепції є «присутність», а не втрата себе у «вони». Розвиваючи ці ідеї, Дж. Бюдженталь вважає, що поява автентичності відбувається поступово і поділяється на такі кроки. Перший крок полягає у прийнятті власної обмеженості. Як зазначав Дж. Бюдженталь, усвідомлення непередбачуваності обставин та конечності буття (смерті) породжує онтологічну тривогу. В умовах вимушеної еміграції ця тривога стає фоновою, змушуючи людину визнати свою вразливість перед зовнішніми силами (Bugental, 1965; Хайдеггер, 2013).

Другий крок — мобілізація внутрішніх ресурсів для самоздійснення. Реалізація потенціалу, за концепцією гуманістичної психології, пов'язана з прийняттям відповідальності за власне життя. Екзистенціальне почуття провини тут виступає не деструктивним чинником, а мотивом до особистісного зростання. Третій крок передбачає здійснення вибору. За М. Хайдеґґером, автентичність — це здатність особистості «обирати себе» навіть за відсутності гарантій правильності цього вибору (Хайдеґґер, 2013). Четвертий крок — ухвалення парадоксу «окремості-та-пов'язаності» з іншими, що дозволяє будувати близькі стосунки без втрати індивідуальної автономії.

Еміграція, згідно з визначенням О. Блинової, є не лише соціально-економічним переміщенням, а й глибоким екзистенційним переживанням, що трансформує особистість зсередини (Блинова, 2016). Головним конфліктом тут виступає криза ідентичності: питання «ким я є поза звичним соціокультурним контекстом?». У цьому розрізі міська ідентичність виступає як втрачений емоційний каркас. Коли звичне міське середовище зникає, соціальні ролі, сформовані в рідній культурі, руйнуються, оголюючи «істинне Я» (Зайцева, 2024).

За класифікацією Л. Дідковської, міграція поділяється на добровільну, вимушену та примусову. Саме вимушена еміграція, спричинена повномасштабною війною в Україні, характеризується найвищим рівнем стресу та втратою

ідентичності. Проте сучасний європейський досвід допомоги українцям демонструє людиноорієнтований підхід. Незважаючи на підтримку міст (курси мов, житло, навчання), більшість емігрантів перебувають у стані «тривалої невизначеності» (Дідковська, Дідковський, 2023).

Однак, як показують дослідження психологічної стійкості, кризові ситуації мають не лише деструктивний вплив, а й здатні активувати механізми посттравматичного зростання. Еміграція стає «кризовою точкою», де людина, відмовившись від соціальних масок, приходить до інсайту щодо своїх справжніх цінностей. Успішна адаптація в еміграції можлива лише за умови готовності особистості брати відповідальність за свій вибір, що корелює з концепцією автентичності як вірності власному шляху в умовах екзистенційного вакууму. Заключним етапом стає формування «нової ідентичності», де особистість відокремлює себе від інших, визнаючи право кожного на унікальне бачення світу та інакшість.

Висновки

Отже, підбиваючи підсумки, можна констатувати, що на розвиток та формування автентичності вагомий вплив мають конфлікти та випробування, якими для українців виступила вимушена еміграція. Вона стала потужним чинником переосмислення себе та своїх істинних цінностей, активізувала потребу в дослідженні особистісного потенціалу, а також посприяла формуванню внутрішньої стійкості, саморефлексії та усвідомленню власних пріоритетів. Людина, опинившись у нестабільному та новому середовищі, шукає власні стратегії існування, досліджує свої потреби й почуття, експериментує з життєвими підходами і формується як автентична особистість. Ефективність цього процесу залежить від внутрішньої готовності брати відповідальність на себе, довіри до себе, а також від підтримки близького оточення та соціальних умов, які створюють можливості для самореалізації.

Разом із тим, результати теоретичного аналізу дозволяють стверджувати, що невід'ємним компонентом збереження автентичності в еміграції є стан міської ідентичності особистості. Рідне місто у свідомості емігранта постає як

«когнітивний якір», що забезпечує зв'язок із минулим досвідом та підкріплює цілісність «Я». Усвідомлення втрати звичного міського простору провокує екзистенційну кризу, проте водночас стимулює пошук нових внутрішніх опор. Таким чином, автентичність виступає внутрішнім вектором самозбереження, тоді як міська ідентичність - зовнішнім соціально-просторовим ресурсом, що мінімізує відчуття «непритульності» та відчуження в новому середовищі.

Етика, фінансування, конфлікт інтересів. Автори підтверджують дотримання принципів та стандартів публікаційної етики, що відповідають COPE та рекомендаціям міжнародних медичних редакторів. Зовнішнє фінансування не отримувалося. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

Блинова О. Є. (2016). Соціально-психологічна адаптація вимушених мігрантів: підходи і проблеми вивчення феномена акультурації. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки» : зб. наук. праць. Херсон : Гельветика, Вип. 3, том 1. С. 111-117.

Дідковська Л., Дідковський А. (2023). Психологія потенційного емігранта: теоретико-методологічний аналіз. Львів: Растр-7. 596 с.

Зайцева О. О. (2024). Гендерні особливості міської ідентичності в умовах війни (на прикладі міста Харків). *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*. Випуск 72. С. 88–97. DOI: https://doi.org/10.34142/23129387.2025.72.05

Зайцева О. О. (2025). Усталена міська ідентичність як чинник емоційної стабільності особистості. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*. Випуск 73. С. 76–87. DOI: https://doi.org/10.34142/23129387.2025.73.15

Кудрявцев К. О., Фоменко К. І. (2018). Психологія образу міста: можливості застосування архітектурного психосемантичного диференціалу. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*. Вип. 59. С. 49–63. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.2527869

Франкл В. (2016). Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / пер. з англ. О. Замойської. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 160 с.

Фромм Е. (2010). Мати або бути? пер. з англ. Київ : Укр. письменник, 222 с.

Хайдеггер М. (2013). Буття і час / пер. з нім. П. Таращука. Харків: Фоліо, 570 с.

Bugental, J. F. (1965). The Search for Authenticity: An Existential-Analytic Approach to Psychotherapy. Holt, Rinehart & Winston.

Lalli M. (1992). Urban identity and the psychological value of shelter. *Psychology of Urban Environment*.Vol. 12. 285–303. DOI: https://doi.org/10.1016/S0272-4944(05)80078-7

Maslow A. H. (1987). Motivation and Personality. Third Edition. New York: Harper & Row.

Proshansky H. M., Fabian A. K., Kaminoff R. (1983). Place-identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*.Vol. 3(1), 57–83. DOI: https://doi.org/10.1016/S0272-4944(83)80021-8

Rogers C. R. (1980). A Way of Being. Boston: Houghton Mifflin.

Wood A. M., Linley P. A., Maltby J., Baliousis M., Joseph S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the Authenticity Scale. *Journal of Counseling Psychology*. Vol. 55(3). 385–399. DOI:10.1037/0022-0167.55.3.385

Отримано: 21 01 2026 року
Прорецензовано: 16 02 2026 року
Прийнято до друку: 10 03 2026 року